

מצפוניו של סרבן

מאז 1973 ידועים מיקרים לא מעטים של ישראלים, שסירבו לשרת בשטחים הכבושים. לאחרונה התפרסם דבר סירובו של העיתונאי גידעון עשת. בחלק מן המיקרים זכה הסירוב להסכמה שקטה מצד הצבא, שלא זכתה בפומביות. עתה, בעיקבות מאסרו החוזר ונישנה של דני אמיר, בשל סירובו לשרת בשטחים הכבושים, התפרסם שמה של קבוצת ה-27. מן הראוי הוא לגלות לציבור כמה פרטים על קבוצה זו של עצירות וצעירים ישראליים.

קבוצת ה-27 התארגנה לפני כשנה, מתוך כוונה לשרב בצוותא לשרת בשטחים הכבושים. בקבוצה 27 תיכונים ובווגרי תיכון, שאליהם הצטרפו עוד שיבעה, בעיקבות מאסרו של דני — בנות ובנים בעלי השקפות פוליטיות שונות, בני גילאים שונים, ממקומות ומבתי ספר שונים. בסיס ההתארגנות היה היכרות אישית. המכנה המשותף הרעיוני היחיד של חברי הקבוצה הוא ההתנגדות לכיבוש ולדיכוי של העם הפלסטיני ו- הסירוב לשרת בשטחים הכבושים. וזאת, כאמור, חרף ההבדלים הרעיוניים בשאלות רבות אחרות. קבוצת ה-27 החליטה להביע את התנגדותה לשרות בשטחים בפומבי ובצוותא, ולהודיע על כך לשר הביטחון עזר ויצמן. החלטנו לפרסם את העניין ברבים, גם מפני שסירובנו אינו רק בעיה אישית אלא נוגע לרבים כמותנו, וגם משום רצוננו להביע מחאה על המשך הכיבוש והדיכוי.

והנה, בעיקבות פירסום עמדתנו בפומבי הרע מצבם של כמה מן החברים. חלק מן החותמים על המכתב שלנו סבלו, הן מבית-הספר והן בבית. היו כאלה שנוזקו מבית-הספר והיו שנאלצו לנטוש לזמן-מה את הבית. כמה מן החותמים, שהיו חברים בתנועת הנוער השומרי-הצעיר, נתבעו לחזור בהם מהחתימתם. הם, כמוכן, סירבו, התוצאה: הם נזרקו מן התנועה על-ידי מדרכייהם.

ב-29 בנובמבר (תאריך היסטורי, לא כן?) גויס

אחד מחברי הקבוצה — דני אמיר. כעבור כמה ימים, משעמד בסירובו לשרת בשטחים, נדון לתקופה של 35 ימי מאסר. הקבוצה דאגה לפרסם את הפרשה בעיתון

נות. במישמרות המחאה ובכרוזים שחולקו בבתי-ספר תיכוניים במקומות שונים בארץ, תבענו את שיחרורו המיידי של דני ואת ההכרה בזכות לא לשרת בשטחים הכבושים. בעיקבות פנייתנו לעזרתם של אנשים נוס-

פיה, פורסמו מודעות תמיכה בעיתונות, שעליהן חתמו אזרחים מקשת פוליטית רחבה (הפרופסורים ישעיהו ליבוביץ וארנסט סימון, הפסל יגאל תומרקין, המשורר נתן זך ועוד רבים אחרים).

ב-21 בינואר, אחרי מישפטו השני של דני, ואחרי שנגזרו עליו 35 ימי מאסר נוספים, קיימנו מסיבת עיתונאים כדי להסביר בה את עמדתנו. אנו ממשיכים במאבק גם עתה, כאשר חברנו דני נדון ונכלא בפעם השלישית...

צה"ל כבר אישר מיקרי סירוב קודמים בעבר. לכן אין בסיס לדבריו של דובר צה"ל, כאילו יש קושי טכני בהסדרת שירותו של סרבן-שטחים בתוך תחומי הקו

צה"ל נתבע להכרעה פוליטית ולא להחלטה טכנית

הירוק ולא מחוצה להם. יש אפשרות טכנית לשרת בצה"ל ולא לשרת בשטחים הכבושים. הבעיה של צה"ל אינה טכנית, אלא עקרונית. ההחלטה לאשר סירוב ולהסכים לשירות רק בתחומי הקו הירוק היא החלטה פוליטית, כפי שההחלטה לפטור משרות בנות דתיות ובחוריי-שיבות היא החלטה פוליטית.

העובדה שעם הבנות הדתיות ועם בחורי-השיבות הגיעו רשויות הצבא להסדרים מוכיחה, כי אנו מופלים לרעה. האם הכרתנו נופלת בחשיבותה מהכרתם של הדתיות והדתיים, או שמא מצפוננו פחות-ערך ממצפונם?

אנו מסרבים לשרת בשטחים הכבושים. אנו מסרבים ליטול חלק בדיכוי של העם הפלסטיני. זוהי הכרתנו וזהו מצפוננו.

גיא פילבסקי, חלי-אביב

על האשה הנחותה ועל הגבר החצוי

באמצעי-התיקשות הציבוריים: העלאת נושא מעמד האשה והמאבק הפמיניסטי לדיונים בפורומים שונים ברדיו ובטלוויזיה. לכאורה זוהי תופעה חיובית. נושא חשוב זה, אשר מילבד בחוגים מצומצמים היה נדחק עד עתה בקב"ע לדרגת הנושאים הסנסציוניים בלבד, עולה עכשיו על הפרק, תוך התייחסות רצינית למדי וברמה מסויימת של מודעות, או תוך תחושה שהרצון לרכוש את המודעות לבעיית דיכוי האשה קיים.

כמובן, ישל עצם העלאת הנושא בכללותו לתודעת הציבור — יש לברך. אבל יחד עם זאת, מתוך צמיחה והאזנה לכמה מהתוכניות האלה, מתקבל הרושם שאין הנושא נדון באהדה רבה, ואפילו מתוך מטען של דעות-קדומות. זאת מבלי שיוצרי התוכניות ומגישיהן מודעים להיות סמוגים בדעות-קדומות אלה, ומבלי שינסו להתגבר עליהן.

אתייחס כאן לתוכניתו של יצחק ליבני, ששודרה ביום השישי, ה-22 בפברואר 1980, שבה השאלה: "האם נכונה דרך המאבק הפמיניסטי?" אפסח כאן, מחוסר מקום, על ביקורת הרמה האינטלקטואלית של הדיון, אם כי גם על כך יש הרבה מה לומר, שהרי רמתו הנמוכה של הדיון מעידה גם היא על ההתייחסות לנושא ולדוברות.

כבר דרך הצגת השאלה רמזה על הכוונה לשאול: האם מתאימה דרך המאבק הפמיניסטי לנשים? ובכך רמזה על הסכמה עקרונית לגישה, שנשים צריכות להיות מנומסות ולדבר בשקט.

אבל היה מקום לטענה עוד לפני שהדיון התחיל. יתכן שהמראיין, יצחק ליבני, לא תפס כלל עד כמה מבטאת הצגת השאלה המסויימת הזאת, כשלעצמה, זילות בעיקרי המאבק הפמיניסטי ובנשים. כי מקור השאלה גישה המקובלת כלפי הנשים, כיצורים פאסיביים שאינם נאבקים כלל. גישה זו מטיפה לנשים במאבקן לחשוב על ה"איך", לא מתוך שיקולי טקטיקה, הנובעים מהשאיפה להצליח במאבק, כי אם משיקולים אומורליטיים (שרק מרטינים את המאבק), יראו אותו? "איך נמצא הן?" והכוונה היא למצוא הן בעיני מדכאינו! יש פה דרישה, שאנו, הנשים, נשחק לפי הכללים של החברה הפאטריארכלית שהציבה אותנו במקומנו הנוכחי — הנחות. מה שמפליא הוא, מדוע לא התייחסו כך המתדיינות לנושא הדיון, ואיך זה עלתו, כנשים, מהצגת השאלה האמורה. על המדליטות היה להעמיד את מר ליבני על כך, שאין הפמיניזם מקבל את דמוסי המחשבה וכללי המישחק של החברה הפאטריארכלית. המאבק שלנו הוא

נגד אותם כללים, תוך שאנו מאמצות דרך מחשבה חופשית, המקבלת איש ואשה — כאדם. אני שוללת כל התייחסות לאדם לפי מינו (כמו לפי גזעו או צבע עורו), ולפיכך גם אינני מוכנה לשקול בכלל את שאלת דרך המאבק ה"יאה" למין זה או זה למשנתו. זה איננו רלוונטי לעצם העניין. זה רלוונטי רק עבור מי שמקבל באופן יסודי את ההשקפה הפאטריארכלית. דרך המאבק של נשים, כמו כל מאבק אחר (מאבק עובדים או מאבק לשיחרור לאומי), צריכה להיות מוכתבת על-ידי מטרות המאבק בלבד, כש-שיקולי הטקטיקה הם מישניים, ולא להיפך. וברור שהתוקפנות והמיליטנטיות הן מהותיות לעצם היותו של המאבק — מאבק. במקום שמשגים דברים ב"עדי-נות" — שם אין צורך במאבק. והכללה זו נכונה לגבי כל דרישה שהיא.

מי שמקבל הנחת-יסוד זאת, בדבר היות הנשים בני-אדם שווים בכל לגברים, ומניח לה להנחות את דרך מחשבתו, איננו נוקט כלל לשאלות כאלה.

על אחת כמה וכמה, בוודאי לא יעלה על דעתו להציג נשים באופן שונה משהוא מצוי בגברים, על-ידי ציון מצבן המישפחתי. כי אדם בעל תודעה נכונה לעניין הפמיניזם יבין, שעל-ידי כך הוא מציין באיזו מידה הן ממלאות את הפונקציה הנדרשת מהן בחברה הפאטריארכלית. והרי הפמיניזם איננו מסכים עם ה"קביעה, שאת הפונקציה הזאת דווקא על הנשים למלא. ולכן, כל התייחסות אל אשה תוך הזכרת החקשר הזה — מוגעת. במקום שתייחסו אל הפונקציות החברתיות שהיא ממלאת, שהן הן הרלוונטיות לדיון, נותנים לה קודם כל ציון בדבריה שולי לגמרי וחסר שייכות לדיון. הרי גברים הם אבות מבחינה ביולוגית בדיוק כמו נשים, ולכן באותה המידה לתת גם להם ציון כמו: "נשוי ואב לשניים..." למשל. אבל כשם שגברים נמדדים על פי תפקודם בפונקציות חברתיות ופוליטיות, צריכות להימדד כן גם נשים; על גברים להימדד גם על פי תפקודם בחיי המישפחה וכד'.

לכן, גם המאבק לא צריך להיות מנוהל נגד חגבי-רים. המאבק הוא נגד השיטה המדכאת הן גברים והן נשים. ראיית הגברים כמדכאי הנשים היא ראייה חל-קית ושטחית, משום שמאחרי סדר דברים זה עומד משהו יסודי יותר, משהו שהציב את הגברים בתפקיד המדכאים באותו הניף יד שבו הציב את הנשים בתפקיד הנשלטות והמדוכאות.

השאלה היא: מה במיבנה החברתי הקיים גורר את דיכוי האשה? עלינו להבין שדיכוי האשה מתבטא מתוך החלוקה החברתית הקיימת, והוא מהווה מכשיר לשמור שיטה זו. זאת מתוך מניעים כלכליים, ש-מקורם בצורך שהתהווה בתקופה מסוימת לשמר את הרכוש ולהבטיח את הירושה. בקיצור, ועל רגל אחת: הגיע הזמן לחקור את היסודות החברתיים של דיכוי האשה, ולתת להבנה עמוקה יותר של שורשי הדיכוי להנחות את יחסנו לבעייה ולפיתרונות המוצעים לה.

נכון אמר ליבני — גם לגברים יש בעיות. אבל מדוע עתה לו רחל אוסטרוביץ, שתפרו את הבעיות שלכם בעצמכם? הרי הגברים מדוכאים, כמו הנשים, בגין אותה סיבה. זהו רק צידה השני של אותה המטבע.

התליד של דיכוי, שנועד מלכתחילה לשמש מכשיר בילבד, יוצר דינמיקה משלו, ההופכת עם הזמן את הדיכוי ממכשיר למטרה. וזו גם מטשטשת את שורשי של הדיכוי ומסווה אותם, עד שאנו, אחרי הרבה דורות של דיכוי האשה בידי הגבר, לא רואים את מה ש-ביסוד הדברים. ראייה חלקית זו גורמת לנו להיאבק בסימפטומים של הבעיה תחת שורשיה.

כבר אמר מאן דהוא, שעם המדכא עם אחר אינו יכול להיות בעצמו חופשי — וכן גם המדכא אדם אחר (אשה). הוא אינו יכול להיות חופשי.

לכן המאבק הוא באמת מאבק משותף לנשים ולגב-רים, לקרובנות השיטה כולם. ואני, שלא כרחל אוסטרוביץ, מוכנה בהחלט לקבל את ליבני כפרטנר במאבק, החל באותו הרגע שבו יכיר בחיותו מדכא ומדכא; יראה את המציאות כמות שהיא, על כל ביטויי הדיכוי שבה; יחדל לראות כי את המין השני, שמעבר למית-רס, בקיצור: כאשר יבין שהמיתרס איננו ניצב בנינו "מטבע העולם", אלא הוצב שם בתוקף תהליכים חבר-תיים-היסטוריים.

מאבקו של הפמיניזם נגד המיכת האשה ליצור נחות, הוא גם מאבק נגד הפיכת הגבר לאדם חצוי, בלתי שלם.

זהו מאבק למען תינתנה אפשרויות שוות לילד ולילדה, למען ינתן בסיס שווה להתפתחותו כאנשים ונשים חופשיים, למען פיתוחו של הפוטנציאל שכל אחד מאיתנו, בלי שים לב לזהותנו המינית.

חירצה וייזל, חלי-אביב